

Seramiğe ilginiz nasıl başladı, merak ediyorum. Çünkü çocukken müzik eğitimi almışsınız. Müziği neden sürdürmediniz?

Âdeta kader kurbanı oldum..! Henüz İlkokul öncesi, konservatuarda müzik eğitime başlamıştım. 1945-1950 yılları arasında İstanbul Belediye Konservatuarı'nda dönemin çok değerli hocaları Rânâ Erksan'dan piyano, Demirhan Altuğ'dan solfej dersleri aldım. Ama çok zor koşullarda... 23 yaşındaki annem İstanbul'un kamusal taşıtı tramvayla beni konservatuara derslere götürürdü. Sonraları dersler özel hoca ile evde devam etti.

Yetişkin yaşlara erişince annemizin biz iki çocuğuna özverilerini daha iyi anladım. Babamla aralarında yaş farkı büyüktü. Annem 13 yaşını sürerken gelin olmuş. Yani o bir "Çocuk Gelin" idi. Elbette o zaman bu kavram kullanılmıyordu. Annem bebekken büyük Fatih yangınında evleri yanmış. Türkiye'nin yokluk yılları, aile erkenden evlendirme kararı alır. Öyle ki, sabah okula gitmiş, akşama nişanı olmuş. İşte bu yüzden üzüldüm onun için. Ne zaman ki Güzel Sanatlar Akademisi aklıma düştü, işte o zaman belki bir kompozitör olabilme hayallerimi hepten bıraktım. Piyano çalışıyordum ama seramik, enstrüman için en gerekli mafsalları sertleştirir. Seçim yapmalıydım. Akademi eğitimi tüm zamanımı alıyordu. Derslerimiz yoğundu. Tek tatil günü Pazar'dı. O gün de gerekli ödevler hazırlanırdı. Hocalık yıllarımda iki piyanist öğrencim oldu, onları başarı odaklı seçime yönlendirdim. Sonuçta onlar müziği seçtiler.

Akademi'ye seramikçi olacağım diye kararlı bir şekilde mi girdiniz?

Ne yazık ki öyle. Akademi'nin yalnızca lise mezunlarını kabule başladığı ilk yıl (1960) girdim. Akademi, tarihinde ilk defa Mimarlık için olduğu gibi diğer sanat dallarında da sadece lise mezunlarına kapılarını açmıştı. Çok seçmeli ve kademeli sınav sistemiyle Yüksek Lisans diplomalı, 5 yıl süreli bir yüksek eğitim veriyordu. Ayrı ayrı katıldığım sınavlarla Resim ve Heykel bölümlerini de dereceyle kazandığım halde öncelikli tercihim Dekoratif Sanatların Seramik Bölümü eğitimiydi. O gün için seramik sanatını meslek edinmemin daha isabetli olacağını düşünüyordum. Elim yatkındı . 1940'lı yıllarda İlkokul eğitimi de Orta ve Lise eğitimleri gibi çok güçlüydü. Genç Cumhuriyet yılları, eğitimde atılımlar sürüyor. O zaman balçıktan çeşitli biçimler yapardık. Uzun yıllar sonra arada bir bağlantı kurdum.

Gerçek çömlekçi kilini ise ilk defa 1960 yılında İstanbul, Karaköy'deki Balmumcu Sanat atölyesinde elime aldım. Burası Eczacıbaşı Seramik tarafından kurulmuş, dileyen kişilere açık bir sanat ve uygulama merkezi olarak hizmet veriyordu. Kendi adıma Eczacıbaşı'na çok şey borçluyum. Geçmişten günümüze ülkemizde yaptıkları sanayii ve kültürel yatırımlarla Türkiye adına da borçluyuz.

İ.D.G.S.A. Yüksek Dekoratif Sanatlar Bölümü, Seramik ve Türk Çiniciliği'nden mezunsunuz. O dönemde Seramik ve Türk Çiniciliği birlikte miydi?

Seramiği vardı, çinisi yoktu. Pahalı bir iş bu. Çinicilik bölümünde imâlat yapılırsa maliyeti yüksek. Bazı özel üniversitelerde seramik bölümleri açılmasını da yersiz ve yanlış buluyorum.. Sanayiye eleman yetiştiriyorsa teknik bilgisi sağlam ve doğru temellere dayalı

olmalı. Eğer bir genç seramik eğitimi aldıysa ve sanayide çalışacaksa teknolojiye hakim olmalı. Eğitim size küçük bir anahtar verir. Bu anahtarla yolunuzu kendiniz bulursunuz. Ben özellikle teknolojik bilgimi geliştirmek, eksiklerimi gidermek amacıyla burslu olarak yurtdışına gittim. 1965'te mezun olduğum yıl, Hollanda'da, De Koninklijke Porcelayne Fles/Royal Delft manüfaktürü Architectonique Departement'de duvar heykelleri ve yüksek rölyefler yaptım. 1968-69'da Brüksel'de Académie Royal Des Arts Visuels et d'Architecture'de ressam, heykeltıraş ve seramikçi Prof. Pierre Caille ile seramik heykel tasarımı üzerine çalıştım. 1969-1972'de Paris'te Ecole Nationale Supérieure des Arts Appliquées et des Métiers d'Arts'da Prof. Pierre Fouquet ile seramik sırları ve pişirim teknikleri üzerine çalıştım. Sévres ve Louvre müzelerinde sanatsal ve teknik analiz çalışmalarına katıldım. Rotterdam, Ferro Enamels sır ve boya fabrikası ile Limoges, Havilland Porselen Manüfaktüründe sır ve dekor çalışmaları yaptım. Diplomamı aldıktan 7 sene sonra öğrenci karşısına çıktım. Asistan olduğum ilk günden itibaren aktif olarak ders verdim. 5 yıllık eğitimde seramik tasarımcısı yetiştirmeye çalışıyorduk. Sanayinin ihtiyacı doğrultusunda stajlar ayarlıyorduk. Yetiştirdiğimiz öğrenciler, bugün yurtiçi ve yurt dışında adı olan, büyük ihracat yapan firmalarda eğitimleri ve yetenekleriyle başarılı yerlere geldiler. Tasarımcı olarak bir fabrikaya girdiniz diyelim. Gerekli ve yeterli düzeyde üretim teknolojisini, yani hammadde, sır ve pişirim özelliklerini bilmezseniz tasarım havada kalır. Yanı sıra tasarımın üretim maliyeti, amacına uygunluk, stok, nakliye, pazarlama vb kriterleri dikkate alınmak zorundadır. Salt sanatsal tasarım için de yine malzeme, yapım teknikleri, hammadde, sır, pişirim vb gibi kriterlerin bilgi ve tecrübe ile yönetilmesi zorunludur.

Bir seramik sanatçısının teknoloji bilmesinin gerekmediğini savunanlar da var...

Size bir şey anlatayım: Mezuniyetimin ardından Hollanda'ya gittim ve Delft'te 1653'de kurulan bir fabrikada stajyer olarak çalıştım. Hem modern mimari tasarımlar hem de geleneksel üretim yapıyordu. Ben büyük ebatlı duvar panoları yaptım. Sırlama aşamasında Bölüm Şefi elinde koca bir katalogla geldi. *"İki bin farklı sır seçeneğimiz var. Hangisini isterseniz seçersiniz, hazırlatırım"* dedi. İşte orada denize düşüp yönümü kaybetmiş gibi hissettim. Hangisini, nasıl, neye göre seçmeliydim. *"Teknoloji lâzım değil"* diyenlere gülüyorum. Yaptığımız işin konumlanacağı mekânı, o yerin ışık durumunu, ısı faktörlerini ve hatta kimi durumlarda insan sirkülasyonunu dahi göz önünde bulundurup, hesap etmek zorundasınız. Tasarım ciddi ve önemli bir iştir. *"Ben sanatçıyım, tasarlarım, gerisi beni ilgilendirmez"* gibi bir tavır sadece kolaya kaçma, ütopik bir aldatmacadır.

Üniversitede hocalığın yanı sıra kendi atölyeniz de vardı değil mi?

Evet. Tüm hayatım boyunca kazandığımı oraya harcadım. Dört kez atölye taşıdım. Çok yoruldu ve zaman kaybettim. İstanbul'da sürekli elektrik kesintileri yaşandığı yıllarda yaşayanlar bilir, 4 kez trifaze sanayi cereyanı aldım. 3 defa yurtdışından fırın getirdim. Şimdi ise artık yok yok sanırım. Trakya Üniversitesi'nde görevliyken, önceleri hafta sonları İstanbul'a geliyor ve atölyede çalışıyordum. Sonraları zaman yetersizliğinden temelli bıraktım. Füreya Koral'ın 40.sanat yılı anısına düzenlenen grup sergisi katılımı için belirlenen 40x40 cm ebadında bir çalışmam ile aktif uygulamaları sonlandırdım.

Özlemiyor musunuz?

Özlediğimi söyleyemem. Sanat bırakılmaz. Malzemeyle çalışmayı bıraktım. Çünkü seramik bedensel efor gerektiren bir dal. Hamuru kendim yoğurmuyor, tüm aşamaları bizzat tamamlamıyorsam yapamam. Ancak pişmanlığımı derinden yaşadığım bir husus var. Akademi’de ilk iki yıl Temel Eğitim hocam olan Prof. Sabri Berkel ile çalıştım. Kendisini daima şükran ve saygıyla anıyorum. Beni ben yapmıştır. Olağanüstü bir hocaydı. Seçilen dala yönelik eğitim yaptırırdı. “*Seramiği bırak, seni resme alalım*” dedi. Ama ne yazık ki, o günün koşullarında ciddi önerisini dikkate alamadım. Sanat ve meslek hayatımda yaptığım büyük bir hata oldu. Yanlış anlaşılmasın, kesinlikle ressam olmak daha kolay anlamında değil. Sadece, resim çalışmalarını her yerde, her koşulda, belirli biçimlerde yapabilirsiniz. Ama bir seramiği uygun ve gerekli bir mekân, malzeme araç-gereç ve donanım olmazsa yapamazsınız. Ayrıca da bireysel sergi düzenleme, yurtiçi ve yurtdışı sergilere katılım zahmetli, masraflı ve üstelik eseriniz kolaylıkla kırılır bir malzemedendir...

Dahası da var...

Yıllar önce 1980-81’de Viyana’dan bir sergi daveti aldım. Eserlerime sigorta yaptıramadım. Kırılabilirlik nedeniyle sigorta şirketleri sigortalamıyordu. THY kabul etmedi. Trenle seramik taşıyorlar. Otobüsle bagajda alıp götürmek zorunda kaldım. Güzergah üzerindeki ülkelerin konsolosluklarından serbest geçiş talep ettim. Yazışmalardan parmağım kalınlığında bir dosya oldu. Kambiyo görevlileri ticari olmadıklarını tesbitle eserleri listeleyip, adreste kolileri mühürlediler. Varacağı yere kadar açılmaması gerekiyordu. Yolda kolilerden birinden kopan ufak bir ip parçası sarkıyor diye Viyana gümrük mahkemesine çıkarıldım. Hepsini ne için? Sözde sanat yaptık. Dışarıda ülkemizi temsil edeceğiz diye işkence çektik. Kültür Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı hiç desteklemedi. Arkanızda birileri varsa destek de var. Yani değişen bir şey yok. Şimdi pişman mıyım? Evet çok pişmanım seramikçi olmaktan...

Bugün modern dünyada ve özellikle de Uzak Doğu’da kimse Art Minor diye bakmıyor seramiğe. Özellikle Japonya’da uhrevi bir değer veriliyor. Eğer öyle bir ülkede yaşıyorsanız, değil pişmanlık, toplumun yapılan işe destek ve saygısı sizi gönendiriyor ve motive ediyor. 1984 yılında iki ülke dışişleri kültürel anlaşmalar çerçevesinde Mimar Sinan Üniversitesi tarafından Japonya’da “JICA / Japanese International Cooperation Agency” tarafından yürütülen “Seramik Sırları ve Dekorasyon” konulu eğitim programına gönderildim. Kural dışı olduğu halde ciddi olarak orada temelli kalmam teklif edildi. Ama arkada henüz öğrenci olan bir çocuğum ve eşim vardı. Onları farklı bir coğrafya ve kültürde yaşamaya zorlayamazdım. Oysa benim intibak yeteneğim çok fazladır. Her hal ve şarta kolaylıkla uyabilirim. Hayatın getireceklerine ve de götüreceklerine karşı dirençli sayılırım.

Seramik Anasanat Dalı’nda profesörlüğe yükseltilen ilk seramikçi siz misiniz?

1977’de yani YÖK’ten önceki 1750 sayılı üniversite yasasına göre Akademi’de eylemli Doçent ünvanı kazandım.. Y.Ö.K. yasasına göre ise evvelce 8 yıl hocalık yapanlara 1983’de Profesör, 5 yıl hocalık yapanlara Doçent ünvanı verildi. Uyarlamanın amacı başlangıçta maaş baremini dengelemektir. Sonraları giderek akademik unvan olarak kabul gördü. Buna göre, ben ise Y.Ö.K. yasasına göre belirlenen akademik aşamalar sonucunda 1985’de Mimar Sinan Üniversitesi öğretim üyesi olarak seramik dalındaki ilk kadın profesör oldum.

Bugün seramikte kavramsal çalışmalar ya da mixed media gibi farklı teknik arayışları var. Nasıl değerlendiriyorsunuz?

Gerçekten ilginç, başarılı ve hatta kimi çarpıcı örneklerini izliyoruz. Ancak, tarz olarak “Mixed Media” sizce asırlarca kalıcı olup yaşayabilir mi? Doğaldır ki yaşayamaz. Ben sanatta daha ziyade klasikçiyim. Klasik sanatın her zaman, her şartta ve toplumda izleyicisi, yorumcusu, değeri ve alıcısı vardır. Zamana yenilmeden ayakta kalan sanatsal tarzların asırlar sonrasındaki nesillere ulaşmaları değil mi müzelerin çekim gücü.

Sizin olgunluk dönemi çalışmalarınız doğadan esinlendiğiniz organik formlar mıdır?

Yapıtlarımla belki hiçbir zaman olgunluk gibi bir döneme ermedim. İnsan bu niteliği kendi kendine yakıştıramaz. Kimi zaman öyle öğrenci işleri vardır ki, hocası yapamaz. Tabii ki farklı dönemlerde değişik etkileşimler oluyor. Meselâ bir gün yolda giderken yerde kurumuş bir manolya yaprağı gördüm ve ondan etkilenip yaprak serisi yaptım. Doğada o kadar çok şey var ki, bizim onları fark etmemizi bekleyen. 70’li yıllarda yaptığım duvar röliefleri vardı. 1967’de Güney Afrika’lı Operatör Dr. Barnard ilk kalp naklini yapmıştı. İnsanı yeniden yaratmak gibi bir etki yaratmıştı tıp dünyasında. O ilhamla bantlı, eklemeli tasarımlar üzerinde çalıştım. Şimdi eski yapıtlarımın kimilerine bakmak bile istemiyorum, ama kimilerini de beğeniyor ve seviyorum.

Hazır endüstriyel seramik malzemelerle yaptığım bazı çalışmalar oldu. Bundan sonrası fırsat bulunca, yine bu tür malzemelerle bir seri gerçekleştirmek isteğindeyim.